

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-maxsus
son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/2 (6) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Saparbaev Bunyod Khurrambek ogli

KHIVA (KHOREZM) STATE AS AN ACTIVE AGENT:

DIPLOMACY, ECONOMY, AND RUSSIAN INTERACTION, 1806–1825 10-22

Rahmatilloev Nusratillo

BUXORO AMIRLIGI VA QO‘QON XONLIGI O‘RTASIDAGI SIYOSIY

JARAYONLARNING QO‘QON XONLIGI TARIXSHUNOSLIGIDA YORITILISHI..... 23-27

Sattarov Akram Madaminovich

TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGI AHOLISINING IJTIMOIIY HAYOTI..... 28-33

Джаббаров Юлдуз Джуманиязовна

ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЮРИДИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ

В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УЗБЕКИСТАНА 34-38

Boyto‘rayev Sirojiddin Usmon o‘g‘li

SURXONDARYO VILOYATI MUZEYLARI VA TURIZM SALOHIIYATINING

SHAKLLANISHIDA: TERMIZ O‘LKASHUNOSLIK MUZEYINING O‘RNI 39-43

Qobulova Gulzoda Maxsud qizi

O‘RTA ASR MANBALARINI RAQAMLASHTIRISHNING ILMIY ZARURATI

VA KONSEPTUAL ASOSLARI..... 44-49

Qudratillayev Parviz

KONFUTSIYLIK TA‘LIMOTIDA IJTIMOIIY HIMOYA MASALALARI 50-53

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Юлдашева Надира Викторовна

НОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ПРЕВЕНТИВНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ

ЗАКУПОК В УЗБЕКИСТАНА: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ПРАВОВЫЕ НОВАЦИИ 54-63

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Saifnazarov Ismail Saifnazarovich

MAHALLA – O‘ZBEK JAMIYATINING TARIXIY MEROSI,

MAMLUKAT TINCHLIGI VA RAVNAQINING ASOSIY POYDEVORI 64-69

G‘ulomov Abdullo

MAHMUD LOMISHIYNING “TAMHID” ASARIDA IMOMAT BORASIDAGI

QARASHLAR TAHLILI..... 70-76

Axmedov Xamdam Alikulovich

XALQARO EKOLOGIK ADOLATNI TA‘MINLASHDA TRANSCHEGARAVIY MAS‘ULIYAT,

“UMUMIY VA DIFFERENTIALASHGAN JAVOBGARLIK” MUAMMOLARI 77-81

Raxmonov Shohzod Husan o‘g‘li

YOSHLAR AXLOQIY TAFAKKURI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHDA

NURONIYLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI..... 82-85

<i>Oripov Shuxratjon Orip o'g'li</i> RAHBAR KADRLAR MA'NAVIY QIYOFASINING IJTIMOIIY-FALSAFIY MODEL.....	86-93
<i>Jomuradov Ikrom Ilxom o'g'li</i> IMMANUEL KANT FALSAFASIDA NOUMENAL ERKINLIK VA FENOMENAL DETERMINIZMNING ANTINOMIK TABIATI: TRANSCENDENTAL KONTEKSTDA TAHLIL	94-98
<i>Safarov Akbar Isoqulovich, Ziyotova Adolat Ergashovna</i> EKOLOGIK MADANIYAT YUKSAKLIGI, HUQUQIY ONG VA TABIAT-JAMIYAT INSONNING UZVIY BOG'LIQLIGI	99-103

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Musayev Akmalbek Ibragimdjaniyovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK DIPLOMATIK DISKURSIDA EVFEMIZATSIYA VA YUMSHATISH STRATEGIYALARINING LINGVOPRAGMATIK TAHLILI	104-110
<i>Bazarov Zokir Mehrikulovich</i> A.QODIRIYNING "O'TKAN KUNLAR" ROMANI TARJIMALARIDA LINGVOKULTUROLOGIK KOMPETENSIYA KOMPONENTLARINING IFODALANISHI	111-114
<i>Kuchiyev Malik Abdumannonovich</i> ILOVA QURILMA TARKIBIDAGI FRAZELOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK FUNKSIYALARI	115-120
<i>Абдуллаева Парвина Толибжоновна</i> ТЕМПОРАЛЬНЫЙ ОБРАЗ В ИСПАНСКОЙ И УЗБЕКСКОЙ ПАРЕМИОЛОГИИ.....	121-123
<i>Ismoilova Fotima</i> ISAJON SULTONNING "BILGA XOQON" ROMANIDA TO'QIMA OBRAZLARINING BADIY VAZIFASI	124-129
<i>Eshqulov Sunnat</i> PESHLAVHALARNING TIL XUSUSIYATLARI VA IMLO MUAMMOLARI XUSUSIDA.....	130-134

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Yo'ldoshev Azizjon Ergash o'g'li</i> OMMAVIY ISHTIROK DARAJALARINI ANIQLASHNING AYRIM HUQUQIY MASALALARI	135-139
<i>Saginidikov Maxset Djubaktanovich</i> CONSTITUTIONAL AND LEGAL ESSENCE OF COOPERATION BETWEEN COUNCILS OF PEOPLE'S DEPUTIES AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS	140-147
<i>Rajabov Umrbek Ravshanbekovich</i> OILA-TURMUSH MUNOSABATLARI DOIRASIDAGI JINOYATLARNI BARTARAF ETISHDA PROFILAKTIKA INSPEKTORLARI FAOLIYATINING KRIMINOLOGIK MEKANIZMLARI	148-152
<i>Bekov Ixtiyor Rustamovich</i> KONSTITUTSIYAVIY ODIL SUDLOVNI ILM VA TA'LIM BILAN UYG'UN RIVOJLANTIRISH MASALALARI	153-157
<i>Хайдарова Хилола Анваровна</i> МЕЖДУНАРОДНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН И ИХ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОГО ДИАЛОГА	158-164

<i>Ahmedov Islom Baxtiyor o'g'li</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA RAQOBATBARDOSH PROFESSIONAL VA ZAMONAVIY KADRLARNI TAYYORLASH: MAQSAD VA VAZIFALAR	165-168
<i>Fayzulloev Shohijaxon Jobirovich</i> JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZOLIK BOSQICHIDA SHAFFOFLIKNI TA'MINLASH MASALALARI	169-176
<i>Turgunboeva Mamura</i> SOME ISSUES OF COPYRIGHT PROTECTION ON THE INSTAGRAM SOCIAL NETWORK	177-181
<i>Mamataliyeva Shahnoza Xushmamat qizi</i> JINOYAT PROTSESSIDA XAVFSIZLIK CHORALARI QO'LLASH JARAYONIDA ISBOT QILISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	182-192
<i>Shokirova-Inomjonova Mashhuraxon G'ayratjon qizi</i> IJTIMOIY SOHA TUSHUNCHASINING NAZARIY-HUQUQIY TAHLILI	193-196
<i>Turayeva Dildora Iskandarovna</i> ICHKI ISHLAR ORGANLARINING JAMOAT XAVFSIZLIGIGA OID FAOLIYATINI AXBOROTLAR BILAN TA'MINLASHNING TURLARI, SHAKLLARI VA BUGUNGI KUNDAGI HOLATI	197-206
<i>Абдужаппоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> ПРАВОВЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАССЛЕДОВАНИЯ КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЙ	207-215
<i>To'rabayeva Ziyoda Yakubovna</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VOYAGA YETMAGANLARNI JINOIY JAVOBGARLIK VA JAZODAN OZOD QILISHGA DOIR QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH	216-227
<i>Abdusamiyeva Dilrabo Abduvaxob kizi</i> THE ROLE OF THE PENITENTIARY SYSTEM IN THE RESOCIALIZATION OF PERSONS RELEASED FROM PENAL INSTITUTIONS	228-233
<i>Bekmirzayeva Umida</i> DAVLAT ISHTIROKIDAGI AKSIYADORLIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARIDA SUN'IY INTELLEKTNI A'ZO-MASLAHATCHI SIFATIDA JORIY ETISHNING HUQUQIY ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI	234-237
<i>Суннатиллаева Сарвиноз</i> НАДЛЕЖАЩАЯ ПРАВОВАЯ ПРОЦЕДУРА В ПРОИЗВОДСТВАХ ПО ДЕЛАМ О КОНКУРЕНЦИИ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И УЗБЕКИСТАНЕ	238-244
<i>Mardonova Gulsanam Bahodir qizi</i> GIYOHVANDLIK VOSITALARINING VIRTUAL OLAMDA SOTILISHI, NARX SHAKLLANISHI, HUQUQIY BAHOLASH VA EKSPERTIZA MUAMMOLARI	245-252
<i>Isoqov Habibilla Jakparaliyevich</i> PUL YUVISHGA QARSHI KURASHISH SOHASIDAGI XALQARO VA MINTAQAVIY TASHKIOTLAR, ULARNING FUNKSIYA VA VAZIFALARI.....	253-261
<i>Хван Леонид Борисович, Гулимова Зилола Шухратовна</i> ЦИФРОВИЗАЦИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ЭТАПЫ ФОРМИРОВАНИЯ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	262-268
<i>Kdirbaeva Altinay Maksetbaevna</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA XOTIN-QIZ XODIMLAR FAOLIYATIDA XIZMAT INTIZOMI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	269-275

<i>Zinelbaev Baxitjan Qublan o'g'li</i> YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MA'MURIY-HUQUQIY MEKANIZMLARNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI (O'ZBEKISTON TAJRIBASI)	276-281
<i>Xo'jayeva Malohatxon Fozilxo'ja qizi</i> MA'MURIY Hujjatni tushunish va qo'llashning o'ziga xos xususiyatlari	282-286
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> OLIY TA'LIM MUASSASALARI – TADBIRKORLIK SUBYEKTI SIFATIDA	287-295
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Rustamov Ilkhom Tursunovich</i> DIDACTIC POTENTIAL OF THE LINGUOPRAGMATIC APPROACH IN TEACHING SMALL-GENRE TEXTS	296-300
<i>Kaypnazarov Srajatdin Gayratdinovich</i> «ELEKTR BO'LIMI» BO'YICHA RAQAMLI TA'LIM MUHITINI YARATISH: QORAQALPOG'ISTON MAKTABLARI MISOLIDA.....	301-307
<i>Bozorov Zokir, Axtamaliyev Shamshod, Karimov Dilshod, To'rayeva Lobar</i> VEKTORLAR ALGEBRASINING ELEMENTAR MASALALAR YECHISHGA TATBIQI	308-315
<i>Abduraxmonova Tuxtapashsha Rustamovna</i> IONLI POLIMERLANISH REAKSIYASINI O'QITISHDA 3D VA VIRTUAL TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	316-322
<i>Yaxshilikova Nargiza</i> BLENDED LEARNING STRATEGY IN TEACHING ENGLISH	323-327

Received: 30 January 2026
Accepted: 15 February 2026
Published: 28 February 2026

Article / Original Paper

SPECIFIC FEATURES OF UNDERSTANDING AND USING AN ADMINISTRATIVE AKT

Khojayeva Malohatkxon,

Lecturer, Department of Legal Sciences,
Sarbon University

<http://www.orcid.org/0009-0009-6149-8758>

E-mail: m_xojayeva@mail.ru

Abstract. This article analyzes the theoretical and practical aspects of the concept of an “administrative document” as used in the Law on Administrative Procedures and examines the issue of replacing this term with the broader concept of an “administrative act. Based on the current legislation, the study demonstrates that an administrative document encompasses not only decisions in written form, but also oral, symbolic, and other forms of external expression that produce legal effects. In addition, the experience of the legal systems of Germany, Switzerland, and France is examined from a comparative legal perspective, substantiating the broader and more universal nature of the concept of an “administrative act.” As a result, the main features of an administrative act are analyzed, and proposals for improving the legislation of the Republic of Uzbekistan are put forward by the author.

Keywords: administrative act, individual act, procedural document, administrative process, private person, interested person.

MA'MURIY HUJJATNI TUSHUNISH VA QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Xo'jayeva Malohatxon Fozilxo'ja qizi,

Sarbon universiteti Huquqiy fanlar kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida Qonunda qo'llanilgan “ma'muriy hujjat” tushunchasining nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinib, uning o'rniga “ma'muriy akt” terminini qo'llash masalasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda amaldagi qonunchilik asosida ma'muriy hujjat nafaqat yozma shakldagi qaror, balki og'zaki, belgili va boshqa tashqi ifodadagi huquqiy ta'sir choralari ham qamrab olishi yoritiladi. Shuningdek, Germaniya, Shveysariya va Fransiya huquq tizimlari tajribasi qiyosiy-huquqiy jihatdan o'rganilib, “ma'muriy akt” tushunchasining kengroq va universal xususiyatga ega ekani asoslab beriladi. Natijada ma'muriy aktning asosiy belgilari tahlil qilinib, muallif tomonidan O'zbekiston Respublikasi qonunchiligini takomillashtirish yuzasidan takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: ma'muriy akt, individual akt, protsessual hujjat, ma'muriy jarayon, xususiy shaxs, manfaatdor shaxs.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6SI2Y2026N43>

Kirish. “Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida”gi Qonunda “ma'muriy hujjat” termini markaziy o'rinni egallaydi. Ushbu tushuncha orqali ma'muriy organlar tomonidan jismoniy va yuridik shaxslarga nisbatan qabul qilinadigan individual qarorlar ifodalanadi. Biroq nazariy va amaliy jihatdan “ma'muriy hujjat” atamasi ma'lum darajada tor ma'noni anglatadi. Shu sababli uning o'rniga kengroq qamrovga ega bo'lgan “ma'muriy akt” terminini qo'llash maqsadga muvofiq hisoblanadi. Xususan, “ma'muriy hujjat” tushunchasining ishlatilishi amaliyotchi xodimlarning ko'z o'ngida faqat qog'oz shaklidagi (yozma) hujjat kelishiga olib kelmoqda.

Vaholanki, “Ma’muriy tartib-taomillar to‘g‘risida”gi Qonunning 4 va 52-moddalariga asosan ma’muriy hujjat deganda nafaqat yozma ko‘rinishdagi hujjatlar, balki og‘zaki, belgili, imo-ishora shaklidagi ma’muriy aktlar tushuniladi. Ma’muriy tartib-taomillarni amalga oshirishning yakuniy maqsadi ma’muriy aktni qabul qilish hisoblanadi. “Akt” so‘zi lotincha “actus” va “as turn” so‘zlaridan olingan va termin sifatida huquqshunoslikda harakatni va hujjatni anglatadi. Shuningdek, “ma’muriy hujjat” termini o‘rniga “ma’muriy akt” terminini ishlatish orqali mazkur huquqiy toifaning barcha shaklini nazarda tutish, tushunish imkoni yaratiladi. Shundan kelib chiqqan holda, mazkur maqolada “ma’muriy akt” termini tahlil qilingan.

Materiallar va metodlar. Tadqiqot davomida quyidagi savollarga javob berishga harakat qilindi: birinchi, Ma’muriy akt tushunchasi ta’rifi; ikkinchi, ma’muriy akt turlari, ma’muriy akt tushunchasi va turlari haqida uchinchidan, Germaniya qonunchiligi asosida va ilmiy va amaliy izlanmalar natijasida ma’muriy aktning belgilari va o‘ziga xos xususiyatlari.

Yuqoridagi savollarga javob tariqasida muallifning pozitsiyasi ishlab chiqilgan bo‘lib O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligini rivojlantirish bo‘yicha takliflar ilgari suriladi.

Ushbu tadqiqot ishida ilmiy bilishning tahlil qilish, qiyoslash, taqqoslash, tizimlilik, statistik, umumlashtirish va formal-yuridik usullaridan foydalanilgan.

Tadqiqot natijalari. *Ma’muriy akt* ma’muriy organlar faoliyatining asosiy instrumenti hisoblanadi. Buning sababi shundaki, ma’muriy huquqiy munosabatlar aksariyat hollarda ma’muriy akt asosida vujudga keladi, o‘zgaradi va tugatiladi. Boshqacha aytganda, ma’muriy akt yuridik fakt turlaridan biridir.

Turli xil huquqiy tizimlarda ma’muriy hujjatni belgilash uchun turli xil atamalar qo‘llaniladi. Bugungi kunda ma’muriy hujjatning 20 dan ortiq terminlari mavjud bo‘lib, Yevropa davlatlarida: jumladan, Germaniya qonunchiligida “ma’muriy akt” (Verwaltungsgakt)[1], Shvetsariyada — “farmoyish” (Vervügung), Fransiya huquq tizimida esa — “ijro etuvchi qaror” (la decision exécutoire)[2]. Bulardan eng keng ko‘p tarqalgani “ma’muriy akt” tushunchasi hisoblanadi. Bu borada G‘arbiy Yevropa davlatlari qonunchiligida uzoq vaqtdan beri “ma’muriy akt” tushunchasidan foydalanib, ushbu turdagi aktlarni aniqlashda ancha keng nazariy va me‘yoriy bazani ishlab chiqilgan.

O‘zbekiston Respublikasining “Ma’muriy tartib-taomillar to‘g‘risida”gi Qonunining 4-moddasiga muvofiq *ma’muriy akt (Qonunda: ma’muriy hujjat) – “...ma’muriy organning ommaviy huquqiy munosabatlarni yuzaga keltirishga, o‘zgartirishga yoki tugatishga qaratilgan hamda ayrim jismoniy yoki yuridik shaxslar uchun yoxud muayyan xususiy belgilariga ko‘ra ajratiladigan shaxslar guruhi uchun, muayyan huquqiy oqibatlar keltirib chiqaruvchi ta’sir chorasi”.*

Ma’muriy akt ommaviy boshqaruv sohasidagi muayyan ishni tartibga solishga qaratilgan ma’muriy organlarning turli va xilma-xil qarorlarini birlashtiruvchi umumiy tartib hisoblanadi. Shuningdek, ma’muriy huquq nazariyasida[3], ma’muriy akt deganda ma’muriy organning ommaviy boshqaruv sohasidagi alohida (konkret) ishni hal qilish maqsadida qabul qilingan, tashqi xarakterdagi yuridik oqibatlarga olib keladigan har qanday qarori tushuniladi.

Masalan, *ma’muriy akt: xo‘jalik yurituvchi subyektga litsenziya berish to‘g‘risidagi qaror; xo‘jalik yurituvchi subyektni ro‘yxatdan o‘tkazishni rad etish to‘g‘risidagi qaror; qurilish ishlarini boshlash uchun ruxsatnoma; to‘g‘risidagi qarori; davlat xizmatchisini ishdan bo‘shatish to‘g‘risidagi buyruq;*

Shu o‘rinda ma’muriy hujjat va ma’muriy harakat tushunchalarini bir-biridan farqlash lozim. Ma’muriy harakatlar ma’muriy organning jismoniy va yuridik shaxslarga nisbatan

ma'muriy-huquqiy faoliyat sohasida amalga oshirilgan, ma'muriy yoki protsessual hujjat bo'lmagan, yuridik ahamiyatga ega harakatlari (harakatsizligi) hisoblanadi[4]. Harakatsizlik deganda, hokimiyatning irodasi bilan aniq belgilab qo'yilgan ma'muriy organ yoki uning mansabdor shaxsi zimmasiga normativ-huquqiy va boshqa hujjatlar (lavozim yo'riqnomalari, nizomlar, reglamentlar, buyruqlar) bilan yuklatilgan majburiyatni bajarmaslik tushuniladi. Ma'muriy hujjat va ma'muriy harakatlarning eng muhim belgilaridan biri bu huquqiy oqibat keltirib chiqarishidir.

Ma'muriy harakatlarning ma'muriy hujjatlardan eng asosiy farqli ularda manfaatdor shaxsga qaratilgan ko'rsatma va farmoyish mazmunining yo'qligidir. Ma'muriy harakatlar manfaatdor shaxsning huquqiy maqomiga ta'sir ko'rsatmasa-da, haqiqiy holatlarda yuridik ahamiyatga ega bo'ladi.

Ma'muriy harakatga misol sifatida shaxsni tasdiqlovchi guvohnomani almashtirishni keltirish mumkin. Shaxsni tasdiqlovchi guvohnomaning yangi namunasi joriy qilinganligi munosabati bilan fuqaro eski guvohnomani yangi namunasi almashtirish kerak xolos. Shaxsni tasdiqlovchi guvohnomani almashtirish fuqaroning huquqiy maqomini o'zgartirmaydi.

Ma'muriy aktning boshqa turdagi huquqiy hujjatlardan farqi. Ma'muriy akt tartibga solish xususiyatiga ega bo'lib, u normativ-huquqiy hujjatning tartibga solish xususiyatidan farqli o'laroq, doimo aniq bir holat bilan chegaralanadi. Ma'muriy aktning tartibga solish xususiyati uning tegishli (aniq) huquqiy munosabatlarni tartibga solish maqsadida ma'muriy organ tomonidan bir tomonlama qabul qilinishi bilan belgilanadi. Bunda ma'muriy aktning tegishli ravishda ma'muriy akt hisoblanmaydigan ma'muriy organlar qarorlari (hujjatlari)ning boshqa turlaridan ajratish imkonini beradigan tartibga soluvchi mulk ekanligiga alohida e'tibor qaratish lozim[5].

Jumladan, **quyidagilar ma'muriy aktlar sirasiga kirmaydi:**

- ma'muriy organlarning **akt-harakatlari** (masalan, transport vositasini to'xtatish, umumiy foydalanishdagi yo'llarni tozalash, mansabdor shaxsning axborot xabari va h.k.). Ular yuridik oqibatlarga olib kelmaydi, chunki ular faqat *faktik natijaga* erishishga qaratilgan. Akt-harakati shaxsning huquqlari va qonuniy manfaatlariga bevosita daxl qiladigan yoki ularni sezilarli darajada cheklaydigan hollar bundan mustasno (*transport vositasini uzoq muddat to'xtatib*). Yakka tartibdagi tadbirkorlik subyektlari uchun raqobatdosh ustunliklarni yaratgan mansabdor shaxsning axborot xabarnomasi);
- ma'muriy organning ichki qarori (xizmat farmoyishi), ya'ni xususiy shaxslarga taalluqli bo'lmagan tashkiliy masalalarni tartibga solish uchun chiqarilgan qarori (*mahalliy davlat boshqaruvi tuzilmasini qayta tashkil etish, davlat xizmatchilari o'rtasida vakolatlarni qayta taqsimlash va sh.k.*);
- ma'muriy organning *xususiy huquq sohasidagi* qarori yoki boshqa harakati (*tovar yoki xizmatlarni sotib olish shartnomasi, kommunal mulk ijarasi shartnomasi*);
- ma'muriy organning *oraliq* qarori (*misol uchun, yer uchastkasi ajratish loyihasini ishlab chiqish maqsadida xususiy shaxs tomonidan ruxsat olish uchun zarur bo'lgan qo'shimcha hujjatlarni taqdim etish zarurligi to'g'risidagi qaror, tekshirish bayonnomasi, ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi bayonnoma*). Agar bunday qaror o'z-o'zidan

shaxsning huquqlari va qonuniy manfaatlariga daxl qilayotgan yoki ularni sezilarli darajada cheklayotgan bo'lsa – bunday holatlar bundan mustasno hisoblanadi;

- parlamentning, deputatlarning, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining, vazirlarning *siyosiy qarorlari* (*siyosiy bayonotlar, murojaatnomalar, deklaratsiyalar, xalqqa murojaatlar va boshqalar*);
- ayrim faktlarni tasdiqlovchi rasmiy hujjatlar (*misol uchun, diplom, ma'lumotnoma, mehnat daftarchasi*), chunki ular o'z-o'zidan huquqiy oqibatlariga olib kelmaydi;
- sud hujjatlari; tezkor-qidiruv faoliyati, surishtiruv, dastlabki tergov, jinoiy majburlov choralarini qo'llash borasida qabul qilingan qarorlar;
- ma'muriy organing tartibga solish xarakteriga ega bo'lmagan yuridik ahamiyatli xohish-irodasi (*misol uchun, hujjatlarni taqdim etish muddatini belgilash, jarima to'lash muddatini uzaytirish*)[6].

“Ma'muriy akt” toifasiga ma'muriy organlarning nomi va xususiy shaxslarga huquqiy ta'sir ko'rsatishning o'ziga xos xususiyatlari bo'yicha har xil bo'lgan qarorlari kiradi. Shu sababli ularni turlarga bo'lish masalasi dolzarb hisoblanadi. Germaniya huquqshunoslarining ma'muriy aktlarni tasniflashda, birinchi navbatda, ma'muriy sud ishlarini yuritish ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda yo'naltirilgan bo'lishi lozim degan fikriga qo'shilish o'rinlidir. Shu munosabat bilan ma'muriy aktlarning quyidagi turlarini ajratib ko'rsatish maqsadga muvofiq[7].

Ma'muriy aktda belgilangan farmoyish mazmuniga bog'liq ravishda ularni buyruq tartibidagi, huquqni belgilovchi va tasdiqlovchi turlariga bo'lish mumkin. Buyruq tartibidagi ma'muriy aktlar buyruq yoki taqiqni o'z ichiga oladi, ular muayyan turdagi xatti-harakatlarni belgilaydi yoki muayyan harakatlar (qarorlar)dan voz kechishga majbur qiladi[8].

Misol. *Korxona faoliyatini to'xtatib turish to'g'risidagi farmoyish; chet el fuqarosining O'zbekistonga kirishini taqiqlash to'g'risidagi qaror.*

Huquqni belgilovchi ma'muriy aktlar muayyan huquqiy munosabatlarni o'rnatadi, o'zgartiradi yoki tugatadi.

Misol. *Fuqarolikni taqdim qilish; shaxsni davlat xizmatiga tayinlash; shaxsga transport vositasini boshqarish huquqini berish.*

Tasdiqlovchi ma'muriy aktlar shaxsning ma'lum bir huquq yoki huquq nuqtai nazaridan ma'lum bir muhim bo'lgan xususiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi. Bunday aktlar hodisaga yuridik majburiyat bergan holda aslida mavjud bo'lgan narsalarni tasdiqlaydi. Ma'muriy aktning ushbu turi huquqni belgilovchi ma'muriy aktdan farqli o'laroq, huquqiy holatni o'zgartirishga qaratilmagan.

Misol. *Bolaning fuqaroligini tasdiqlash; Chernobil halokatidan jabrlangan shaxsning maqomini tasdiqlash; fuqaroning kam ta'minlangan oilalar uchun bolalar nafaqasini olish huquqini tasdiqlash.*

Ma'muriy akt shaxs uchun bir vaqtning o'zida ham nomaqbul, ham maqbul bo'lishi, ya'ni cheklovlarini o'z ichiga olishi va ma'lum imtiyozlarni berishi mumkin. Ta'siri uchinchi shaxslarga tegishli bo'lgan ma'muriy aktlarga ham alohida e'tibor berilishi kerak. Bunday aktlar nafaqat bevosita adresatning, balki uchinchi (begona) shaxslarning huquqlari, erkinliklari yoki qonuniy

manfaatlariga daxl qiladi. Shuning uchun gap, birinchi navbatda, uchinchi shaxs uchun yuk bo'lgan qulay ma'muriy akt haqida bormoqda.

Misol. Shaxsga qurilishi qo'shni turar joy binosida yashovchi shaxslarning huquqlarini cheklashi mumkin bo'lgan savdo markazini qurishga ruxsat berish.

Maqbul ma'muriy aktlar huquqning mavjudligini tasdiqlaydi, shaxsga bunday huquqni taqdim etadi yoki uning uchun boshqa ijobiy natijalarni keltiradi.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib ma'muriy aktning quyidagi xususiyatlari aniqlanadi. Ma'muriy hujjatning uchta muhim funksiyasini ta'kidlash joiz: vaziyatni majburiy tartibga solish, huquqni qo'llash va huquqiy himoyaning muayyan shakllarini amalga oshirish. Ma'muriy aktlar orqali huquqiy oqibatlar belgilanadi. Ma'muriy aktning qabul qilinishi Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risidagi Qonunga muvofiq ma'muriy jarayonni rasmiy ravishda yakunlaydi. Ushbu Qonun ma'muriy aktning me'yoriy tartib qoidalari va mexanizmlarini belgilab beradi. Boshqa organlar ma'muriy akti tan olishlari va o'z qarorlarini qabul qilishda uning qonuniyligini, ya'ni faktik ta'sirni tekshirmasdan, uning normativ mazmunini hisobga olishlari kerak. Natijada, ma'muriy hujjat barqarorlashtiruvchi ta'sirga ega bo'lib, huquqiy aniqlikni yaratadi. Ayrim ma'muriy hujjatlar ham deklarativ ta'sirga ega. Bu shuni anglatadiki, nafaqat tartibga solish mazmuni, balki qarorlar va xulosalar sabablari ham majburiy bo'ladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Mario Martini: Die Aufhebung von Verwaltungsakten §§ 48 ff. VwVfG – Rücknahmefrist (§ 48 IV VwVfG). In: Juristische Arbeitsblätter 2017, S. (839–840).
2. Marceau Long, Prosper Weil, Guy Braibant, Pierre Delvové, Bruno Genevois (Hrsg.): Les grands arrêts de la jurisprudence administrative. 16. Auflage. Dalloz-Sirey, Paris 2007, ISBN 978-2-247-07424-2.
3. Peine F.-J. Allgemeines Verwaltungsrecht, 9. Auflage. Verlag C. F. Mueller, 2008. (Peine F.-J. General Administrative Law, 9th edition. Verlag C. F. Mueller, 2008)
4. Wolff H. J., Bachof O., Stober R. Verwaltungsrecht I. 6. Auflage. München, 2000. (Wolff H. J., Bachof O., Stober R. Administrative Law I. 6th edition. Munich, 2000)
5. Bundesverfassungsgericht//Neue Juristische Wochenschrift. 1987. 2501(Bundesverfassungsgericht // Neue Juristische Wochenschrift. 1987. 2501)
6. Bundesverfassungsgerichtsentscheidung. 19. 68. (Federal Constitutional Court decision. 19. 68.)
7. Bundesgerichtshof // Neue Juristische Wochenschrift. 1987. 1945. (Federal Court of Justice // New legal weekly. 1987. 1945.)
8. Verwaltungsgerichtshof Baden-Wuerttemberg // Neue Zeitschrift fuer Verwaltungsrecht. 1987. 431f. (Administrative Court of Baden-Wuerttemberg // New journal for administrative law. 1987. 431f.)
9. Oberverwaltungsgericht Nordrhein Westfalen//Oberverwaltungsgerichtsen scheidungen. 16. 289.(Higher Administrative Court of North Rhine-Westphalia // Higher Administrative Court decisions. 16. 289.)
10. Саидазимов Юсуф (2020). ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ДОКУМЕНТОВ. Review of law sciences, 3 (Спецвыпуск),19-24. doi:

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/2 (6) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).